

POLAND

POLAND

**AXBOROT-KUTUBXONA MARKAZLARINING YOSHLAR MA'NAVIY-
MA'RIFIY TARBIYASIDAGI ROLI****Soatova Farog`at Xolmat qizi**

Jizzax viloyati Sharof Rashidov tuman

Axborot kutubxona markazining Fondlarni to`ldirish
saqlash va ularga ishlov berish xizmat rahbari.

e-mail: soatovafarogat586@gmail.com,

+99899-173-59-94

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18812642>

Annotatsiya: Ushbu maqolada axborot-kutubxona markazlarining yoshlar ma'naviy-ma'rifiy tarbiyasini shakllantirishdagi o'rni, kutubxonalar orqali yoshlarni kitobxonlik madaniyatiga jalb qilish masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, kutubxonalar ta'lim tizimining muhim bo'g'ini sifatida yoshlarning bilim darajasini oshirish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etishi ilmiy manbalar asosida yoritilgan. Maqolada axborot-kutubxona markazlarining faoliyati, yoshlar bilan ishlash usullari, kitobxonlikni rivojlantirish bo'yicha davlat siyosati va kutubxona xizmatlarining zamonaviy shakllari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Axborot-kutubxona markazi, yoshlar tarbiyasi, kitobxonlik madaniyati, ma'naviy tarbiya, ta'lim jarayoni, kutubxona faoliyati, yoshlar siyosati, axborot resurslari.

Аннотация: В данной статье анализируется роль информационно-библиотечных центров в формировании духовно-нравственного и просветительского воспитания молодежи, а также вопросы привлечения молодежи к культуре чтения через библиотеки. Кроме того, на основе научных источников освещается значение библиотек как важного звена системы образования в повышении уровня знаний молодежи и воспитании их в духе уважения к национальным и общечеловеческим ценностям. В статье также рассматриваются деятельность информационно-библиотечных центров, методы работы с молодежью, государственная политика по развитию культуры чтения и современные формы библиотечных услуг.

Ключевые слова: информационно-библиотечный центр, воспитание молодежи, культура чтения, духовно-нравственное воспитание, образовательный процесс, библиотечная деятельность, молодежная политика, информационные ресурсы.

Abstract: This article analyzes the role of information and library centers in shaping the spiritual and educational development of youth and examines the

issues of engaging young people in reading culture through libraries. In addition, based on scientific sources, the importance of libraries as a key component of the education system in increasing the knowledge level of young people and fostering respect for national and universal values is highlighted. The article also analyzes the activities of information and library centers, methods of working with youth, state policy aimed at promoting reading culture, and modern forms of library services.

Keywords: information and library center, youth education, reading culture, spiritual education, educational process, library activity, youth policy, information resources.

Kirish

Bugungi globallashuv jarayonida yoshlarning ma'naviy-ma'rifiy tarbiyasini ta'minlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Jamiyat taraqqiyotida yosh avlodning bilimli, ma'naviy yetuk va intellektual salohiyatli bo'lib voyaga yetishi muhim omil sifatida qaraladi. Shu jihatdan axborot-kutubxona markazlari yoshlarni bilim olishga, kitob mutolaasiga va ma'naviy kamolotga yo'naltirishda muhim ijtimoiy institutlardan biri hisoblanadi [1].

O'zbekiston Respublikasida kutubxona tizimini rivojlantirish va yoshlar orasida kitobxonlik madaniyatini keng targ'ib qilish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. 2017-yilda qabul qilingan "Axborot-kutubxona faoliyati to'g'risida"gi Qonunda kutubxonalar aholining, ayniqsa yoshlarning axborotga bo'lgan ehtiyojini qondirish va ularning ma'naviy-ma'rifiy rivojlanishiga xizmat qilishi belgilangan [2].

Kutubxonalar nafaqat kitob saqlanadigan maskan, balki yoshlarning intellektual va ma'naviy rivojlanishiga xizmat qiladigan ilmiy-ma'rifiy markaz sifatida ham faoliyat yuritadi. Axborot-kutubxona markazlarida turli madaniy-ma'rifiy tadbirlar, kitob taqdimotlari, adabiy uchrashuvlar va ilmiy seminarlar o'tkazilishi yoshlarning kitobga bo'lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi [3].

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda ilmiy tahlil, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv va statistik ma'lumotlarni o'rganish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida O'zbekiston Respublikasining normativ-huquqiy hujjatlari, kutubxonashunoslik sohasidagi ilmiy adabiyotlar, shuningdek, kutubxona faoliyati bo'yicha ilmiy tadqiqotlar tahlil qilindi.

Shuningdek, yoshlar o'rtasida kitobxonlikni rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlari ham o'rganildi. Xususan, 2019-yilda qabul qilingan "Yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish va ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish

POLAND

POLAND

bo'yicha besh muhim tashabbus" dasturi yoshlar orasida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan muhim tashabbuslardan biri hisoblanadi [4].

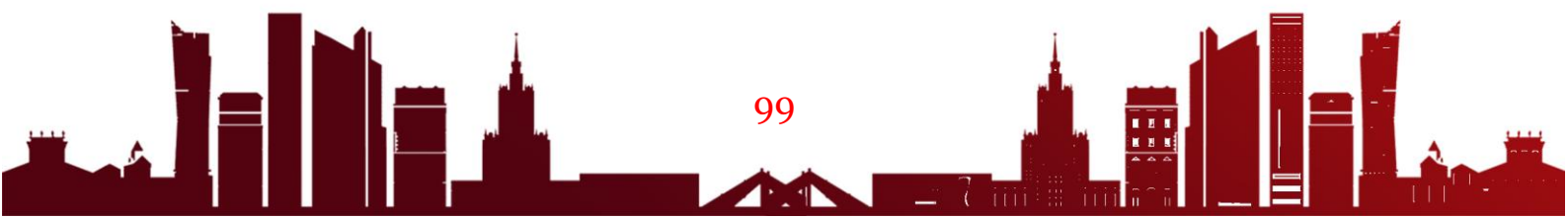
Mazkur tadqiqot davomida kutubxona faoliyatining yoshlar tarbiyasiga ta'siri ilmiy manbalar asosida tahlil qilindi va mavjud tajribalar umumlashtirildi.

Tahlil va muhokama

Axborot-kutubxona markazlari zamonaviy jamiyatda yoshlarning ma'naviy va intellektual rivojlanishida muhim o'rin egallaydi. Bugungi axborotlashgan jamiyat sharoitida bilim va ma'lumot inson taraqqiyotining asosiy omillaridan biri sifatida qaraladi. Shu nuqtai nazardan kutubxonalar nafaqat kitob saqlash maskani, balki yoshlarning bilim olish, dunyoqarashini kengaytirish va ma'naviy kamolotini ta'minlashga xizmat qiluvchi muhim ijtimoiy institut hisoblanadi. Axborot-kutubxona markazlari orqali yoshlar turli ilmiy, badiiy, tarixiy va madaniy manbalardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirishga hamda bilim doirasini kengaytirishga xizmat qiladi.

Avvalo, kutubxonalar yoshlarning bilim olish jarayonida muhim axborot manbai sifatida faoliyat yuritadi. Kutubxona fondlarida jamlangan ilmiy, badiiy va o'quv adabiyotlari yoshlarning dunyoqarashini kengaytirishda muhim ahamiyatga ega. Kutubxonalar orqali yoshlar turli fan sohalariga oid bilimlarni o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ayniqsa, ilmiy adabiyotlar, ensiklopediyalar, monografiyalar va ilmiy maqolalar yoshlarning ilmiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Kutubxona fondlarida mavjud bo'lgan adabiyotlar nafaqat o'quv jarayonini qo'llab-quvvatlaydi, balki yoshlarning mustaqil izlanish faoliyatini ham rag'batlantiradi. Tadqiqotchilar ta'kidlashicha, kutubxonalar yoshlarning bilim olish jarayonini samarali tashkil etishda muhim rol o'ynaydi va ularning intellektual salohiyatini rivojlantirishga yordam beradi [9].

Shuningdek, kutubxonalar yoshlarning axborot madaniyatini shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Axborot madaniyati insonning turli axborot manbalaridan samarali foydalanish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. Zamonaviy jamiyatda axborot oqimi juda katta bo'lib, yoshlarning to'g'ri va ishonchli axborotni tanlab olish ko'nikmalariga ega bo'lishi muhim hisoblanadi. Kutubxonalar yoshlarni axborot resurslaridan to'g'ri foydalanishga o'rgatish orqali ularning axborot madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, kutubxona xodimlari tomonidan tashkil etiladigan treninglar va seminarlar

yoshlarni elektron kataloglar, ilmiy ma'lumotlar bazalari va boshqa axborot resurslaridan foydalanishga o'rgatadi.

Kutubxonalar yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda ham muhim ahamiyatga ega. Har bir jamiyatning ma'naviy rivojlanishi uning madaniy merosi va tarixiy tajribasi bilan chambarchas bog'liqdir. Kutubxona fondlarida jamlangan tarixiy manbalar, klassik adabiyotlar va madaniy merosga oid asarlar yoshlarning milliy o'zligini anglashiga yordam beradi. Ayniqsa, o'zbek mumtoz adabiyoti namoyandalari – Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur, Abdulla Qodiriy, Cho'lpon kabi adiblarning asarlari yoshlarni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, badiiy adabiyot insonning ma'naviy dunyosini boyitishda muhim rol o'ynaydi. Badiiy asarlar orqali yoshlar insoniy fazilatlar, axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy munosabatlar haqida chuqurroq tasavvurga ega bo'ladilar. Shuningdek, badiiy adabiyot yoshlarning estetik didini shakllantirishga ham xizmat qiladi. Shu sababli kutubxonalar yoshlar o'rtasida badiiy adabiyotlarni targ'ib qilishga alohida e'tibor qaratmoqda [10].

Kutubxonalar yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etishda ham muhim o'rin tutadi. Yoshlarning bo'sh vaqtini to'g'ri tashkil etish ularning ijtimoiy faolligini oshirish va turli salbiy ta'sirlardan himoya qilishda muhim omil hisoblanadi. Kutubxonalarda tashkil etiladigan madaniy-ma'rifiy tadbirlar yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli o'tkazishga xizmat qiladi. Masalan, kitob taqdimotlari, adabiy kechalar, mushoiralar, ijodiy uchrashuvlar va turli tanlovlar yoshlarni kitob mutolaasiga jalb qilishda samarali vosita hisoblanadi.

Shuningdek, kutubxonalar yoshlarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun ham muhim platforma hisoblanadi. Kutubxonalarda tashkil etiladigan turli ijodiy tanlovlar va seminarlar yoshlarning adabiy va ilmiy faoliyatini rag'batlantiradi. Masalan, yosh ijodkorlar uchun tashkil etiladigan adabiy tanlovlar va ijodiy uchrashuvlar yoshlarning ijodiy salohiyatini namoyon etish imkoniyatini yaratadi. Bunday tadbirlar yoshlarni ilmiy va ijodiy faoliyatga jalb etishda muhim ahamiyatga ega [11].

Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalarining kutubxona faoliyatiga joriy etilishi yoshlarning axborot resurslaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Bugungi kunda ko'plab kutubxonalar elektron kataloglar, raqamli kutubxonalar va onlayn ma'lumotlar bazalarini joriy etmoqda. Bu esa yoshlarning istalgan vaqtda va istalgan joyda axborot resurslaridan foydalanish imkoniyatini yaratadi. Elektron kutubxonalar orqali yoshlar turli

ilmiy maqolalar, elektron kitoblar va boshqa axborot resurslaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Raqamli texnologiyalar kutubxona xizmatlarining samaradorligini oshirishga ham xizmat qilmoqda. Masalan, elektron kataloglar orqali foydalanuvchilar kerakli adabiyotlarni tez va oson topish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shuningdek, ko'plab kutubxonalar o'z veb-saytlari va mobil ilovalari orqali foydalanuvchilarga onlayn xizmatlar ko'rsatmoqda. Bu esa yoshlarning kutubxona xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini yanada kengaytiradi [12].

Axborot-kutubxona markazlari ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismi sifatida ham faoliyat yuritadi. Kutubxonalar o'quv jarayonini qo'llab-quvvatlash orqali yoshlarning bilim olish faoliyatiga yordam beradi. Oliy ta'lim muassasalari va maktab kutubxonalari o'quvchilarning dars jarayonida foydalanishi uchun zarur bo'lgan adabiyotlar bilan ta'minlaydi. Bu esa o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, kutubxonalar yoshlarning mustaqil ta'lim olishiga ham katta hissa qo'shadi. Mustaqil ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining muhim elementlaridan biri hisoblanadi. Kutubxonalar yoshlar uchun turli ilmiy manbalar va o'quv materiallarini taqdim etish orqali ularning mustaqil o'rganish jarayonini qo'llab-quvvatlaydi.

Kutubxonalar yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Kutubxonalar jamiyatning turli qatlamlari uchun ochiq bo'lgan ijtimoiy makon sifatida xizmat qiladi. Bu yerda turli madaniy va ilmiy tadbirlar o'tkazilishi yoshlarning jamiyat hayotida faol ishtirok etishiga yordam beradi.

Shuningdek, kutubxonalar yoshlar o'rtasida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Kitob mutolaasi insonning intellektual va ma'naviy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Kitob o'qish insonning tafakkurini rivojlantiradi, dunyoqarashini kengaytiradi va bilim doirasini boyitadi. Shu sababli ko'plab davlatlarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

O'zbekistonda ham yoshlar o'rtasida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish bo'yicha turli dasturlar amalga oshirilmoqda. Kutubxonalar bu jarayonda muhim rol o'ynaydi. Kutubxonalar tomonidan tashkil etiladigan kitobxonlik tanlovlari va adabiy tadbirlar yoshlarni kitob mutolaasiga jalb qilishga xizmat qiladi.

Shunday qilib, axborot-kutubxona markazlari yoshlarning ma'naviy-ma'rifiy tarbiyasini ta'minlashda muhim ijtimoiy institut sifatida faoliyat yuritadi. Kutubxonalar yoshlarning bilim olishiga, ma'naviy rivojlanishiga va ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli kutubxona tizimini rivojlantirish va

kutubxona xizmatlarini modernizatsiya qilish yoshlar tarbiyasini takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, axborot-kutubxona markazlari yoshlarning ma'naviy va intellektual rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Kutubxonalar yoshlarni kitobxonlik madaniyatiga jalb qilish, ularning bilim darajasini oshirish hamda milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda muhim ijtimoiy institut hisoblanadi.

Zamonaviy axborot texnologiyalarining kutubxona faoliyatiga joriy etilishi yoshlarning axborotga bo'lgan ehtiyojini qondirish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Shu bilan birga, kutubxonalar ta'lim tizimining muhim bo'g'ini sifatida yoshlarning bilim olish jarayonini qo'llab-quvvatlaydi.

Kelgusida axborot-kutubxona markazlari faoliyatini yanada rivojlantirish, kutubxona xizmatlarini modernizatsiya qilish va yoshlar o'rtasida kitobxonlik madaniyatini keng targ'ib qilish muhim vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 212–214-betlar.
2. O'zbekiston Respublikasi. "Axborot-kutubxona faoliyati to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2017. – 5–7-betlar.
3. Karimov N. Kutubxonashunoslik asoslari. – Toshkent: Fan, 2019. – 45–48-betlar.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Yoshlar ma'naviyatini yuksaltirishga doir besh muhim tashabbus. – Toshkent, 2019. – 12–15-betlar.
5. Yo'ldoshev B. Axborot-kutubxona xizmatlari. – Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2020. – 67–70-betlar.
6. O'zbekiston Milliy kutubxonasi faoliyati to'g'risidagi hisobot. – Toshkent, 2022. – 18–22-betlar.
7. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Madaniyat va kutubxona tizimi statistikasi. – Toshkent, 2023. – 33–36-betlar.
8. Qodirova M. Raqamli kutubxonalar va axborot xizmatlari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 54–59-betlar.
9. Ismoilov A. Kutubxona faoliyatida innovatsion texnologiyalar. – Toshkent, 2020. – 28–31-betlar.
10. Abdug'aniyev O. Ma'naviyat asoslari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2018. – 72–75-betlar.
11. To'xtayev S. Kutubxona menejmenti. – Toshkent: Tafakkur, 2019. – 61–64-betlar.

POLAND

CURRENT APPROACHES AND NEW RESEARCH IN MODERN SCIENCES

International scientific-online conference

POLAND

12. Rasulov H. Axborot-kutubxona markazlari faoliyati. – Toshkent: Fan, 2020.
– 39–43-betlar..